

Схиляюсь перед пам'яттю бат'ка-фронтовика

“20 років шукав. Знайшов!” - так відгукнувся в соціальних мережах мій син Віктор про знайдений через Інтернет архівний документ про свого діда і його батька-фронтовика. Вдалося натрапити на наказ по 1162 Стрілецькому Мінському полку 352 Стрілецької Української Червонопрапорної дивізії 31 армії від 3-го серпня 1944 року за № 011/Н. В наказі машинописним шрифтом йдеться про представлення до медалі “За отвагу” стрільця-червоноармійця Желінського Івана Йосиповича за те, що відзначився в бою 14.07.1944 року і сміливо просувався вперед, ведучи за собою своїх товаришів. До речі, ця бойова нагорода стоїть на першому місці серед 28 медалей періоду війни.

З батькових спогадів мені відомо, що йому як високому і дужому солдатві було доручено у відділенні ручний кулемет, який нібито сам спонукав до відваги. А мати за кілька днів до його народження при призові батька в діючу армію Білокоровицьким райвійськкоматом вручила йому як оберіг іконку Ісуса Христа в терновому вінку, з якою він пройшов через усі бої. В одній з атак він був поранений осколками німецької міни від ніг до обличчя і відправлений в Челябінський госпіталь, з якого повернувся додому інвалідом другої групи. 11 дрібних осколків так і залишились навечно в тілі, і фронтовик не розставався з ліскою, а на педалі велосипеда зробив петлю, аби можна підтягувати її ногою, яка після поранення мало згиналася в коліні.

Пам'ятається з раннього дитинства: батько після важкого трудового дня лягав при газовій лампі на ліжку, садив біля себе мене з братом Василем і ділився спогадами про воєнні події. Частина з них запам'яталася на все життя. Ось при одній з атак пролетів над ним снаряд і розірвався позаду. Отглянувся: лежить присипаний землею земляк з нашої Погорілівки з відірваною ногою, з якої випиналася (ми вжахнулися!) біла кістка. А ось інший епізод. Після бою виявили в столоченому житі пораненого німця. Він просив слізною пощади, показуючи чотирма пальцями, що має стільки дітей — фір кіндер. “Где немец?” - вигукнув один з росіян, що підбіг до групи і, незважаючи на стримування товаришів, пристрілив пораненого.

Цей випадок пригадався мені, коли я, працюючи на журналістській роботі в районі, описував долю передового механізатора з села Друхів Рачковського. Звернув увагу на перебите перенісся і спитав, де чоловік травмувався. “То війна”, - відповів він і пояснив фронтовий випадок. Його, пораненого, лежачого, ударом приклада по обличчю хотів добити фашист. Але німецький санітар, який ішов позаду наступаючих, зробив перев'язку і цим, очевидно, врятував життя. Медик виявився медиком навіть при жорстокості війни.

Вже після відходу батька-фронтовика у вічність я з поваги до його пам'яті пробував уточнити історію подій на Бі-

лоруському фронті, в складі якого він воював. Виявилось, що ця наступальна операція відзначалась найбільшим просторовим розмахом — в 1100 кілометрів по фронті і до 600 кілометрів у глибину. Головною цитаделлю гітлерівців був Кенігсберг з його підземними заводами, арсеналами, складами і багатьма лініями оборони, в тому числі з бетонними спорудами. Довелося задіювати більш як 1,6 мільйонного складу Червоної армії, як вона тоді називалась; що в разі перевищувала ворога за особовим складом і бойовою технікою. І то перед наступом довелося 4 дні руйнувати довгочасні оборонні споруди. Ціною великих втрат взято сам Кенігсберг як оплот пруського угруповання гітлерівських військ. Це було за місяць до Дня Перемоги. “Ісконно” німецькі землі стали “ісконно” російськими, а фортецю-місто перейменовано на Калінінград. І хоч всю глибину цього 600-кілометрового фронту батькові не судилося здолати через серйозне поранення, можу тільки уявити, в якому фронтовому котлі йому довелося воювати.

Нам, трьом його синам (на жаль, найстарший Микола вже в потойбічному світі) випало служити в армії в умов мирний час холодної війни, і кожен стикався з гарячими подіями. На мою долю під час служби в зенітно-ракетному дивізіоні на Закарпатті випали чехословацькі події 1968 року. Двоюрідний брат, призваний з резервістів, перебував у складі радянських військ безпосередньо у Празі, а ми, ракетники, буквально валились з ніг через посилене несення караульної служби (“через день на ремінь”) і часте виття сирени тривоги як серед ночі, так і під час перебування за столами в ідальні.

Війна — це завжди трагедія. Наш хутір (з лісом від Совпи до Хмелівки) звався колонією №3, що ми в шкільні роки навіть писали в адресах на конвертах. До 1939 року тут проживали німці і, очевидно, довго, про що свідчать два їхні кладовища. Батько сусідував і був у приязних відносинах з колоністом Мюллером. Уже в горбачовський період два сини Мюллера приїжджали відвідати місцину, що була для їхньої сім'ї рідною. І батько знав старшого з них по імені Йоган, що гостя дуже порадувало. Цей випадок пригадався мені на початку 90-х років під час підзаробітків у містечку Любеко в Західній Польщі. Ми звернули тут увагу на пам'ятник “повернення до материнських земель”, які до завершення Другої світової війни ще були німецькими. Батько господаря приходив до нас порозмовляти українською, оскільки виявився депортованим українцем зі Східної Польщі у виселений німецький масив в Західній. Він розповів, як літній німець час від часу відвідував їхній будинок, щоб посидіти під вікнами і поплакати за колись його рідним домом і кутком. Отож війна — це ще й розкидані людські долі, переміни всього укладу життя...

По приїзді на гостини на батьківський хутір, батько завжди за родинним столом запрошував: “Давайте погово-

римо”. Він, колишній власник 6 десятин землі, ображався на владу, яка йому залишила тільки 50 соток, рекувала коні з возом, саннями, реманентом, забрала клуню з добротного дерева на сільський клуб, винищила великий сад, зробивши з нього літній табір для худоби, обклала податками і примусовими облігаціями, спонукала до початку робочого дня і опісля займатись будівництвом будинків в людей, щоб, крім трудоднів, було що на прожиток і нам, синам, для допомоги. І коли він ставив питання “за що ж я воював?”, ми намагались ухильно відповісти, аби не перетворювати сімейне застілля на суперечку. А от в господаровитості він був для сусідів-хуторян прикладом. В складчину з сусідом-бригадиром провів електролінію від бригадної садиби, придбав телевізор, обзавівся пральною машиною, доїльним апаратом і електромаслобійкою. Батькове слово і діло було і нам, його синам, добрим напуттям побудувати свої будинки і впорядкувати садиби.

Коли він уже був невиліковно хворим і страждав, що багато господарських клопотів лягло на руки і плечі нашої матері, яка була при дужому здоров'ї майстринею-швачкою, як він будівельником-універсалом, ми привезли новину: проголошено Акт Незалежності України, очікується всенародний референдум з цього питання. На це він відповів: “Важко з нашими людьми буде будувати незалежну державу”. Про цю важкість засвідчує наша новітня 30-річна історія, коли на фоні свята Перемоги існує можлива ескалація переростання локальних воєнних конфліктів у повномасштабну агресію з боку “братньої” країни, з представниками якої колись вели спільну війну, але із загарбниками, отже, — визвольну.

Петро ЖЕЛІНСЬКИЙ.